

Nechanická aféra jako předzvěst komunistického puče

Měla to být oslava jezdeckého sportu a znovuoobnovení činnosti organizace Selská jízda. Místo toho se setkání v Nechanicích, na které se sjížděli jezdci z celého Československa, zvrhlo v demonstraci síly a moci tehdejšího komunistického ministra vnitra Václava Noska a dalších stranických funkcionářů. Psal se červenec roku 1947 a tento první rozsáhlý konflikt občanů s bezpečnostními silami zvaný Nechanická aféra byl na dalších více než čtyřicet let vyškrtnut z veřejně šířeného historického vědomí. Lidé však nezapomněli...

Selské jízdy vznikly v polovině 19. století a sehrály významnou a pozitivní úlohu v rozvoji českého národa. Byly výrazem probuzení české vesnice a také jejím tmelícím prvkem po roce 1918. Proto není divu, že v době druhé světové války byly německými okupanty zakázány a prohlášeny za organizaci Německé říši nepřátelskou. Mnoho členů Selských jízd našlo smrt na popravištích nebo v koncentračních táborech, z desetičlenného předsednictva Ústředí Selských jízd přineslo pět členů svou oběť nejvyšší za odbojovou činnost.

Po skončení druhé světové války, v období omezené tzv. socializující československé demokracie, kdy ministerstvo ovládli komunisté, nebyly zprvu Selské jízdy povoleny. Avšak Nejvyšší správní soud nakonec jejich existenci a činnost povolil a český venkov se chystal navázat na předválečnou tradici vlastenectví a lásku k rodné hroudě. Komunistická strana, plížící se k uzurpaci moci pomocí demagogie, však nemohla potřebovat projevy vlastenectví české vesnice, kterou plánovala zotročit. Příležitost k provedení jejích temných plánů se jí naskytla právě v létě roku 1947. Jak vyšlo později z mnoho let utajovaných dokumentů najevo, v Nechanicích šlo o generální zkoušku na komunistický puč. Komunisté si zde zkusili, kam až mohou zajít a kam až jim ostatní politické strany budou ustupovat. A zjistili, že demokratická opozice je nejednotná a není schopná jim čelit. Nechanické události byly vlastně předehrou komunistického puče v únoru 1948.

Co se tehdy v Nechanicích vlastně stalo? Ve východních Čechách působila nejaktivnější skupina – Janákův východočeský sbor Selské jízdy, která usilovala o poválečné obnovení spolku. Po zrušení zákazu Selských jízd Nejvyšším správním soudem se rozhodla představit svou znovuoobnovenou činnost širokým občanským vrstvám uspořádáním tradičních jezdeckých závodů za účasti sborů Selských jízd z celé republiky. Volba padla na obec Nechanice nedaleko Hradce Králové, městečko ležící v samém srdci nejúrodnější části Polabí, termín byl určen na 5. a 6. července 1947. Organizátoři získali povolení jak místního národního výboru v Nechanicích, tak okresního v Hradci Králové.

Těsně před počátkem závodů však přišel zákaz přímo z ministerstva vnitra. Do Nechanic a jeho širokého okolí (až 60 km od městečka) se sjely ozbrojené policejní jednotky, aby konání akce zabránily a začaly rozhánět jak jezdce, tak pěší. Osm hlavních organizátorů, včetně starosty Selské jízdy Františka Petříka, bylo uvězněno. Po dlouhých průtazích a atacích na účastníky závodů povolil zmocněnec ministra vnitra konání pouze krátkého shromáždění na nechanickém náměstí. Organizátoři akce však museli podepsat prohlášení tohoto znění:

„Podepsaní pořadatelé oslav Selské jízdy, které byly proponovány na dny 6. a 7. července 1947 v Nechanicích, okres Hradec Králové, vzali dobrovolně na vědomí, že závody byly na

pokyn ministerstva vnitra zakázány a prohlašují, že ustoupí od jakýchkoliv příprav ke konání závodů, svolají o 17. hodině v Nechanicích přítomné členstvo Selských jízd k nástupu za účelem odchodu z města směrem do svých domovů. Nástup na 17 hodin stanoví se z důvodu nakrmení koní a příprav k odjezdu.

Bezprostředně po nástupu poděkuje formálně obyvatelstvu Nechanic starosta Selských jízd František Petřík a rozloučí se se sestrami a bratry i hosty, kteří se sjeli k proponovaným závodům. Do doby odchodu i během odchodu zavazují se podepsaní udržeti mezi svým členstvem a hosty veřejný klid a pořádek.“

Závěrečnou řeč Františka Petříka poslouchalo na nechanickém náměstí pět tisíc lidí a více než tři stovky selských jezdců na koních. Několikrát byla přerušena souhlasnými výkřiky, potleskem, lidé zpívali československou hymnu i píseň Selských jízd. František Petřík řekl davu:

„Vážené shromáždění! Sestry a bratři!

Po dvou rušných dnech opouští Selská jízda Nechanice. Bohužel, že jí nebylo možno ukázati Vám více než rozchod do svých domovů, když ministerstvo vnitra zakázalo jí konání soutěží a závodů. Nejsou nám, selským jezdcům, známy důvody tohoto v posledních dnech činěného opatření a litujeme, že k tomuto stavu věcí došlo. Prohlašuji, že soutěže a závody měly jeden cíl: chovatelský a sportovní. Jakýkoliv jiný selští jezdci rezolutně odmítají. Nejvyšší správní soud rozhodl o další existenci Selských jízd a zrušil výnos ministerstva vnitra proto, že Selská jízda byla a na původních stanovách zůstala spolkem nepolitickým a hluboce vlasteneckým. Vždyť okupanti dobře věděli, proč je rozpustili.

Selský jezdec – zemědělec – je přinejmenším právě tak velkým vlastencem jako ostatní složky národa. Žalujeme proto dnes veřejně a spontánně urážku československého selství, toho selství, ke kterému patří selský jezdec a všichni chovatelé a milovníci našich koní. Žalujeme důrazně jménem čs. občana, který před branami tohoto městečka zůstal jako žebrák a tulák proto, že šel mezi nás, selské jezdce. Bude věcí vlády a parlamentu, aby podrobily záležitost nechanickou podrobnému a přísnému vyšetření.

My, selští jezdci – a myslím, že mohu tak prohlásit za Vás všechny neznámé – nemáme nic než své chalupy, pole a koně. Má-li jiná vrstva své sporty, má čsl. rolník svou jízdu na koni.

Voláme důrazně – neberte nám toho mála z posledních radostí vesnice! Již za starého Říma měl právo svobodný občan i jízdy na koni a jen otrokům bylo toto právo odňato. Jsou-li dnes otroky práce na chalupě a statku – nedělejte z nás méněcenné občany tohoto státu. Urážku svého stavu, citu, srdce a vlasteneckého zanícení jsme disciplinovaně přijali jednou, ale naposledy. Jako disciplinovaní ustupujeme rozkazu ministerstva vnitra a rozcházíme se do svých domovů s hořkostí.

Bylo mi uloženo, abych se s Vámi rozloučil. Děkuji Vám všem za účast a prosím, abyste v klidu a kázni dojeli do svých domovů. To je příkazem ukázněného občana a selského jezdce. Děkuji hlavně všem sestrám a bratrům ze Slovenska, Slezska, Moravy a vzdálených krajů Čech. My bližší jsme měli námahu menší. Děkuji občanům Nechanic, Starých Nechanic,

Lubna a Kunčic i ostatním obcím, které projevily vzácnou ochotu a pomoc selským jezdcům a prokázaly k nám tak kladný a krásný poměr.

Děkuji všem zúčastněným z blízka i z dáli za jejich obětavost a dobrou vůli podpořit naše snahy a nechanickým občanům zejména, že svým postojem umožnili v klidu prožít nám tyto dva rušné dny. Sokol nechanický necht' vzkvétá. Prosím Vás všechny, zachovejte nám tuto svoji přízeň i do budoucnosti.

U příležitosti našich závodů chtěli jsme vzpomenouti našich mrtvých – padlých a umučených v době nesvobody a obnoviti také svůj slib, že svému ušlechtilému poslání věrni zůstaneme. Bylo nám to znemožněno, a tak alespoň při odchodu voláme: Čest našim mrtvým, odvahu a statečnost živým, věrnost republice a jejímu prezidentu až do smrti!

Věřím, že čeští sedláci vrátí se do svých domovů, aby pracovali na sklizni pro zajištění výživy celého národa a tím pomohli splnit dvouletku.

Provolávám slávu Československé republice! Necht' vítězí spravedlivá věc Selských jízd. Nazdar!“

K vítězství spravedlivé věci Selských jízd, jak si přál František Petřík a zdaleka nejen on, však několik dalších desítek let nedošlo. Přišel tragický únor 1948, po němž se komunisté krutě vypořádali právě se členy Selských jízd a se schopnými českými sedláky. Českou vesnici čekala vlna represí a ponižování, rozvrat hospodářský, společenský a morální. Organizátoři a členové Selských jízd byli zatýkáni a vyháněni z rodných statků, kde jejich předkové po staletí hospodařili a udržovali český jazyk a čekalo je vězení nebo život na pokraji společnosti.

Jméno Františka Petříka však nezmizelo, i dnes figuruje v čele nechanické Selské jízdy, která byla po revoluci znovu obnovena - jedná se o jeho syna. Na náměstí v Nechanicích byl také před čtyřmi lety, u příležitosti 85. výročí založení Selských jízd ve Východočeském kraji, na památku těch, kteří nezhadili a nikdy se nevzdali, slavnostně odhalen památník.

Čerpáno z knihy Nechanická aféra 1947 autora Zdeňka Jiráska (Státní okresní archiv v Hradci Králové, 1992)

Připravila Šárka Gorgoňová